Pareiškimas

Pareiškimas 04/2022 dėl siūlomų skaitmeninio euro modelių iš privatumo ir duomenų apsaugos perspektyvos

Priimtas 2022 m. spalio 10 d.

Translations proofread by EDPB Members.
This language version has not yet been proofread.

Europos duomenų apsaugos valdyba priėmė šį pareiškimą:

2021 m. liepos mėn. Europos Centrinis Bankas (ECB) nusprendė pradėti 24 mėnesių galimo skaitmeninio euro tiriamąjį etapą, kurio tikslas – po dvejų ar trejų metų išleisti skaitmeninį euro, jei jis bus patvirtintas[1].

Atsižvelgdama į galimą didelį pavojų pagrindinėms teisėms ir laisvėms, kurį Europos piliečiams galėtų kelti tokio projekto įgyvendinimas, EDAV paskelbė raštą[2], kuriame priminė pritaikytosios ir standartizuotosios privatumo ir duomenų apsaugos principą ir per tiriamąjį etapą pateikė savo patarimus šiuo klausimu. Gavusi teigiamą ECB atsakymą, EDAV pradėjo rengti ekspertų susitikimus su duomenų apsaugos pareigūnu ir skaitmeninio euro operatyvine grupe, kurie buvo labai naudingi siekiant geriau suprasti projektą. Šis keitimasis informacija suteikė EDAV galimybę reguliariai teikti ECB operatyvinei grupei grįžtamąją informaciją apie projekto politinį poveikį privatumo ir duomenų apsaugai.

2022 m. vasario mėn. Europos Komisija (toliau – Komisija) paskelbė ketinanti 2023 m. pateikti ES teisėkūros priemonės, kuria remiamas skaitmeninio euro įvedimas ES teisėje, projektą[3]. Galiausiai

[1] Daugiau informacijos rasite DUK apie skaitmeninį eurą (europa.eu) (8 klausimas).
[2] https://edpb.europa.eu/system/files/2021-07/edpb_letter_out_2021_0111-digitaleuro-toecb_en_1.pdf
[3] Europos Komisija. Ketinimų raštas, pridėtas prie pranešimo apie Sąjungos padėtį https://state-of-the-union.ec.europa.eu/system/files/2022-09/SOTEU_2022_Letter_of_Intent_EN_0.pdf

2021 ir 2022 m. Euro grupė surengė kelias temines diskusijas, kad galėtų imtis tolesnių veiksmų dėl pagrindinių projekto politikos aspektų, įskaitant privatumo ir duomenų apsaugos aspektus.

Kadangi ECB valdančioji taryba neseniai ėmėsi veiksmų dėl pirmųjų per tiriamąjį etapą pristatomų siūlomų modelių, visų pirma susijusių su skaitmeninio euro prieinamumu internetu ir ne internetu, duomenų privatumo lygiu ir pavedimo mechanizmais, EDAV nori raštu priminti praėjusiais metais pateiktas gaires ir poziciją.

Pritaikytoji ir standartizuotoji privatumo ir duomenų apsauga

EDAV pirmiausia primena[1], kad labai aukšti privatumo ir duomenų apsaugos standartai, atitinkantys piliečių išreikštus visuomenės lūkesčius, yra labai svarbūs siekiant užtikrinti europiečių pasitikėjimą būsimu skaitmeniniu euru, nes tai yra pagrindinis projekto sėkmės veiksnys. Palyginti su fiziniais grynaisiais pinigais ir jų privalumais, susijusiais su privatumu ir laisvėmis, akivaizdu, kad skaitmeninio euro skiriamoji vertė šioje ir taip itin konkurencingoje ir veiksmingoje mokėjimų aplinkoje būtų aukšto lygio privatumas, kurį užtikrinti yra viešojo sektoriaus užduotis ir kuris būtų lemiamas veiksnys, paskatinsiantis ES piliečius jį naudoti. Dėl šios priežasties skaitmeninis euras turėtų būti sukurtas taip, kad būtų kuo panašesnis į fizinius grynuosius pinigus.

EDAV rekomenduoja, kad, siekiant laikytis pritaikytosios ir standartizuotosios privatumo ir duomenų apsaugos principų pagal taikytinas privatumo ir duomenų apsaugos nuostatas, tiriamajame etape turėtų būti išnagrinėti įvairūs technologiniai sprendimai, kurie jau yra prieinami arba gali būti keičiami per pagrįstą laikotarpį, kad būtų galima palyginti skirtingus siūlomus modelius, atsižvelgiant į privatumo ir duomenų apsaugą. Šiuo atžvilgiu ECB patvirtinti siūlomi modeliai turėtų būti grindžiami dokumentais pagrįstu visų susijusių rizikų poveikio vertinimu, kartu teikiant pirmenybę novatoriškoms, privatumą didinančioms technologijoms (pvz., elektroniniai pinigai, nulinio žinojimo įrodymas).

Šiame tiriamajame etape ECB valdančioji taryba patvirtino privatumo ir duomenų apsaugos modelio galimybes, pagrįstas sandorių patvirtinimo pobūdžiu ir skaitmeninio euro naudojimo (internetu ar ne internetu) tipu, kaip matyti iš konsultacijoms su suinteresuotaisiais subjektais ECB pateiktų dokumentų[4], kurie buvo patvirtinti neseniai paskelbtoje *ECB skaitmeninio euro tiriamojo etapo pažangos ataskaitoje*[5].

Sistemingo sandorių patvirtinimo ir atsekimo vengimas

EDAV pažymi, kad ECB pasirinktas pagrindinis scenarijus būtų sukurti skaitmeninį eurą, kuris būtų prieinamas internetu, o sandorius patvirtintų trečioji šalis[5]. Toks siūlomas modelis reikštų visišką tam tikrų asmens duomenų (įskaitant sandorių duomenis) skaidrumą trečiajai šaliai kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu tikslais. Ne internetu prieinamo euro modelio, pagal kurį atliekami privatūs sandoriai ir mažesnės vertės bekontakčiai mokėjimai, ir selektyviojo privatumo[5] metodo, taikytino internetu prieinamo euro modelio atveju, kai kovos su pinigų plovimu ir terorizmo

[4] https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/investigation/governance/shared/files/ecb.degov220504_founddesignoptions.en.pdf?6350327ade6044017df4df0a8812b7dc

[5] https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/investigation/profuse/shared/files/dedocs/ecb.dedocs220929.en.pdf; 5–8 puslapiai.

finansavimu patikros atliekamos tik didelės vertės sandoriams, nustatymas apibūdinamas kaip „viršijantis bazinę ribą“, todėl tam reikėtų atlikti papildomą tyrimą.

Siekiant įgyvendinti Europos pagrindinių teisių chartijos 7 ir 8 straipsniuose įtvirtintus politikos tikslus ir aukštą privatumo standartą, kurį užtikrinti gali tik viešasis sektorius, ne visada būtų tikslinga numatyti, kad sandorius patvirtintų trečioji šalis. Prireikus reguliavimo patikros paprastai turėtų būti atliekamos *ex post* ir tikslingai, esant konkrečiai kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu rizikai. Visų (kiekvieno) sandorių skaitmeniniais eurais patvirtinimas gali neatitikti būtinumo ir proporcingumo principų, taikomų duomenų apsaugai, kaip išaiškinta ESTT praktikoje[6].

Privatumo riba tiek ne internetu, tiek internetu prieinamam modeliui

Atsižvelgdama į tai, EDAV siūlo pagal pagrindinį scenarijų tiek ne internetu, tiek internetu prieinamam modeliui nustatyti „privatumo ribą“, lygią sandorio vertei, kurios neviršijus sandoriai negalėtų būti atsekami. Taip būtų užtikrinamas piliečių pasitikėjimas kasdienių mokėjimų skaitmeniniais eurais privatumu ir atsižvelgiama į nedidelę kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu srities riziką. Dėl šios priežasties nebūtų atliekamos mažos vertės sandorių patikros ir jie nebūtų registruojami tarpininko apskaitoje.

Be to, EDAV rekomenduoja skaitmeninį eurą kurti kuo labiau remiantis tarpusavio mokėjimų modeliu, prieinamu tiek ne internetu, tiek internetu, užuot taikius sąskaita grindžiamą modelį. Jei skaitmeninio euro veikimui būtų reikalinga sąskaita, EDAV rekomenduotų išnagrinėti, ar ir kaip būtų galima sumažinti sąsajas su banko ar elektroninių pinigų sąskaitomis iki to momento, kai naudotojai atlieka įmokas iš savo skaitmeninių eurų piniginės arba ją papildo, kaip šiuo metu yra bankomatų[7] atveju.

Konkrečios reguliavimo sistemos poreikis

EDAV taip pat rekomenduoja parengti specialią skaitmeninio euro teisinę sistemą, kurioje turėtų būti konkrečiai nagrinėjami duomenų apsaugos ir kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu aspektai, taip pat plėtojami kiti teisiniai klausimai. Iš tiesų panašu, kad dabartinė elektroninių mokėjimų teisinė sistema[8] nėra tinkama tokiai priemonei kaip skaitmeninis euras, kurios savybės pagal politikos tikslus ir pasitikėjimo lygį, būtiną visuomenės lūkesčiams patenkinti, skiriasi nuo šiuo metu esamų kitų elektroninių mokėjimų priemonių. EDAV rekomenduoja, kad ši konkreti teisinė sistema būtų ES institucijų numatyto „pagrindinio scenarijaus“ dalis.

Todėl EDAV palankiai vertina Komisijos ketinimą pasiūlyti tokią teisinę sistemą 2023 m. Ji yra pasirengusi vėliau pateikti atitinkamas gaires Komisijai ir teisės aktų leidėjams, kad būtų užtikrinta tinkama duomenų apsaugos ir kitų tikslų, pavyzdžiui, kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu, pusiausvyra, atsižvelgiant į visus atitinkamus skaitmeninio euro įvedimo tikslus. Šios

[6] Visų pirma žr.: Sprendimą *La Quadrature du Net* ir kt. (byla C-511/18, sprendimas priimtas 2020 m. spalio 6 d.), ECLI:EU:C:2020:791; Sprendimą *Tele2 Sverige AB* (byla C-203/15, sprendimas priimtas 2016 m. gruodžio 21 d.), ECLI:EU:C:2016:970; Sprendimą *Ministerio Fiscal* (byla C-207/16, sprendimas priimtas 2018 m. spalio 2 d.), ECLI:EU:C:2018:788.

[7] Bankomatai arba banko aparatai, naudojami gryniesiems pinigams išimti.

[8] 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros ir 2015 m. lapkričio mėn. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje.

gairės galėtų būti grindžiamos šiuo pareiškimu, prireikus neoficialiais posėdžiais ir bendra EDAV ir EDAPP nuomone dėl Komisijos teisės akto projekto.

Dėl tinkamo išankstinio rizikos duomenų subjektų teisėms ir laisvėms vertinimo EDAV primena, kad pagal galiojančius duomenų apsaugos reglamentus reikės atlikti poveikio duomenų apsaugai vertinimą. EDAV taip pat rekomenduoja, kad privatumo ir kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu rizikos vertinimai būtų atliekami kartu, siekiant visapusiškai įvertinti ir sumažinti abi rizikas, kurios tam tikra prasme yra tarpusavyje susijusios, prieš siūlant konkrečias modelio galimybes.

Viešų demokratinių debatų skatinimas

Galiausiai EDAV ragina ECB ir Komisiją aktyviau rengti viešus debatus dėl asmens duomenų apsaugos atliekant skaitmeninius mokėjimus. EDAV nuomone, ECB ir Komisija galėtų pasinaudoti papildomomis pilietinės visuomenės ir akademinės bendruomenės išorės subjektų pastabomis apie tai, kaip skaitmeninio euro projektas galėtų atitikti aukščiausius privatumo ir duomenų apsaugos standartus praktikoje.

EDAV palankiai vertina iki šiol vaisingą keitimąsi informacija su ECB skaitmeninio euro operatyvinės grupės atstovais ir yra pasirengusi toliau konsultuoti ECB tęsiantis tiriamajam etapui. Ji peržiūrės, plėtos numatytas modelio galimybes ir taip svariai prisidės siekiant sėkmingo skaitmeninio euro projekto, kuriame būtų gerbiamos asmenų pagrindinės duomenų apsaugos teisės.

Kalbant apie prototipų kūrimo[9] atvejo įgyvendinimą e. prekyboje, EDAV rekomenduoja užtikrinti, kad pasiūlymas visiškai atitiktų Sprendimą *Schrems II* ir kitas taikytinas duomenų apsaugos taisykles.

Europos duomenų apsaugos valdybos vardu

Pirmininkė

(Andrea Jelinek)

[9] https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews220916.en.html